

Tilburg University

Wapenbezit en geweld, een internationaal perspectief

van Kesteren, J.N.

Published in:
Nederlands Tijdschrift voor Criminologie

Publication date:
2000

Document Version
Early version, also known as pre-print

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Kesteren, J. N. (2000). Wapenbezit en geweld, een internationaal perspectief: Een analyse van de International Slachtofferenquete. *Nederlands Tijdschrift voor Criminologie*, 42(2), 142-153.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

De relatie tussen wapenbezit en geweld

Een analyse van de internationale slachtofferenquête

John van Kesteren

Wapenbezit in Nederland is de laatste tijd vaak in het nieuws. Acties worden ondernomen om de bevolking te stimuleren wapens in te leveren en het komt voor dat bezoekers van uitgaanscentra en bepaalde wijken systematisch gecontroleerd worden op wapenbezit. De rechtvaardiging hiervoor is het verbeteren van de veiligheid op straat, maar is er reden om aan te nemen dat deze acties een positief effect zullen sorteren? Positief in die zin dat de objectieve veiligheid op straat zal toenemen en de subjectieve gevoelens van onveiligheid zullen afnemen?

De positieve verwachtingen zijn gebaseerd op de gelegenheidstheorie (o.a. Felson, 1994) en de *routine activities approach* (Cohen et al., 1979). Wanneer er geen messen in omloop zijn, kan er niemand mee neergestoken worden en zonder vuurwapens zullen er geen slachtoffers met schotwonden in het ziekenhuis behandeld hoeven worden of aan de gevolgen daarvan overlijden. Een simpeler redenering is nauwelijks denkbaar. Een minder direct verband is ook mogelijk. Kunnen we ervan uitgaan dat mensen met een (vuur)wapen op zak zich ook agressiever opstellen? Zo ja, dan zal de totale hoeveelheid geweld met wapenbezit gecorreleerd zijn. Zo niet, dan heeft wapenbezit geen invloed op de totale hoeveelheid geweld (vgl. Clarke & Mayhew, 1980). We kunnen ons dan nog wel afvragen of er een correlatie is met de ernst van het geweld. Een derde mogelijkheid is dat zowel wapenbezit als (gevoelens van) onveiligheid van elkaar afhankelijk zijn. Gevoelens van onveiligheid leiden ertoe dat mensen zich zullen gaan bewapenen en omgekeerd leidt hoog vuurwapenbezit tot (gevoelens van) onveiligheid.

Onderzoeksvragen en gegevens

In deze bijdrage zal ik onderzoeken in hoeverre wapenbezit en geweld in internationale context aan elkaar gerelateerd zijn. Daarbij zal ik mij baseren op de gegevens van de internationale slachtofferenquête (ICVS) (Van Dijk et al., 1990; Alvazzi del Frate et al., 1992; Mayhew et al., 1997). Dit onderzoek is in de periode 1989-1997 in ruim zestig landen uitgevoerd. Het bevat onder meer informatie over vuurwapenbezit en slachtofferschap van geweld en het gebruik van wapens daarbij. Ook bevat de *database* informatie over de ernst van het misdrijf zoals die door het slachtoffer ervaren wordt. Het ligt in de lijn der verwachting dat geweldsmisdrijven waar een wapen aan te pas kwam ernstiger worden opgevat dan die waarbij geen wapen werd gebruikt.

Internationaal onderzoek naar de relatie tussen wapenbezit en geweld is onder meer gedaan door Killias (1993a, 1993b). Hij heeft de gegevens van de ICVS uit 1989 en 1992 met betrekking tot wapenbezit en gegevens van de World Health Organisation (WHO) over moorden zelfmoord aan elkaar gerelateerd. Hij komt tot de conclusie dat er een bescheiden relatie is tussen vuurwapen-

bezit en moord door vuurwapens ($r=.0.476$, $N=16$, $\rho=.922$, $N=18$) en tussen vuurwapenbezit en suïcide door middel van een vuurwapen ($r=.0.858$, $N=16$, $\rho=.542$, $N=18$). De correlatie tussen vuurwapenbezit en het totaal aan moord en doodslag en het totaal aan zelfdodingen zijn zwak gecorreleerd en, afhankelijk van de selecties die gemaakt worden, doorgaans niet significant. In 1996 is de ICVS opnieuw gehouden en is er een enorme hoeveelheid nieuwe informatie beschikbaar gekomen. Er is een aantal 'nieuwe' geïndustrialiseerde landen bijgekomen. Voorts hebben, met uitzondering van Bosnië, alle landen in Centraal- en Oost-Europa meegedaan.

Ik zal voor dit artikel geen externe data over geweld gebruiken, maar met behulp van de gegevens over wapenbezit en geweld uit de ICVS trachten de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

1. Is het bezit van vuurwapens gerelateerd aan het geweldsniveau in een land?
2. Is het gebruik van vuurwapens gerelateerd aan de ernst van een geweldsmisdrijf?
3. Is het bezit van vuurwapens gerelateerd aan gevoelens van onveiligheid in een land?

Voor een beantwoording van deze vragen is een uitputtende beschrijving van de internationale slachtofferenquête niet nodig. Daarvoor verwijs ik naar de eerder genoemde publicaties van Van Dijk et al., Alvazzi del Frate et al. en Mayhew et al. Ook kan men een en ander vinden op internet¹, onder andere de Engelstalige versie van de vragenlijst uit 1996. Die bevat onder meer items over individueel slachtofferschap van beroving², en bedreiging en geweld³ in de voorafgaande vijf jaar. Als dat het geval is geweest, wordt tevens gevraagd of de dader(s) in bezit was van een wapen, wat voor soort wapen dat was en of dat wapen ook daadwerkelijk gebruikt is. Aan slachtoffers van bedreiging en geweld is ook gevraagd of het uitsluitend bedreiging betrof of dat er daadwerkelijk geweld is gebruikt. In het geval van multiple victimisatie betroffen deze detailvragen de laatste victimisatie.

Voorts is alle respondenten gevraagd of in het huishouden een vuurwapen aanwezig⁴ is en wat voor type⁵. Het laatste is van belang omdat geweren doorgaans gebruikt worden voor de jacht en minder praktisch zijn voor 'dagelijks' gebruik. De vraag naar vuurwapenbezit is zo geformuleerd dat ook luchtdrukpistolen en -bussen daaronder vallen. In deze bijdrage zijn de luchtbussen buiten beschouwing gelaten. Er is niet gevraagd naar andersoortige wapens zoals messen. In 1996 is er ook uitgebreid gevraagd naar de reden voor het bezit⁶.

Bij de analyse van de gegevens wordt onderscheid gemaakt tussen de

1. <http://ruljis.leidenuniv.nl/group/jfcr/www/icvs/>
2. Heeft iemand de afgelopen vijf jaar iets met geweld of met bedreiging van geweld van u gestolen of dit getracht te doen?
3. Los van wat ik u net vroeg, bent u de laatste vijf jaren persoonlijk door iemand aangevallen of bedreigd op een manier die u echt beangstigde? Dat kan bijvoorbeeld zijn: thuis of ergens anders, zoals in een café, op straat, op school in het openbaar vervoer, op het strand of op het werk.
4. Bezit u (of iemand anders in uw huishouden) een vuurwapen zoals een pistool, geweer of een luchtbuis?
5. Wat voor soort vuurwapen bezit u?
6. Voor welke reden bezit u een vuurwapen/vuurwapens?

geïndustrialiseerde (westerse) landen en de rest van de wereld. Bij de eerste categorie zijn alle *surveys* nationaal geweest. In de meeste overige landen heeft het onderzoek zich beperkt tot een grote stad, doorgaans de hoofdstad van het land (verder getypeerd als *city surveys*). Omdat verstedelijking een belangrijke factor is, is het niet verantwoord deze samen te nemen.

In het navolgende zullen de gegevens van de westerse landen gebruikt worden. In totaal zijn er 36 *surveys* gehouden in de periode 1989-1996 in negentien landen. Malta wordt weggelaten, omdat details over beroving niet in de *database* zijn opgenomen. In 1996 is in Noord-Ierland de vraag over wapenbezit niet gesteld; dit geldt ook voor de Verenigde Staten in 1992 en Japan in 1989. Er zullen dus gegevens van 33 *surveys* gebruikt worden uit achttien landen.

Relatie tussen wapenbezit en beroving op landenniveau

De gegevens over vuurwapenbezit en de reden daarvoor zijn samengevat in tabel 1.

Tabel 1 Vuurwapenbezit in de geïndustrialiseerde landen en redenen voor vuurwapenbezit

Land en jaar	Totaal vuurwa- penbezit	Bezit van vuistvuur- wapens	Belangrijkste reden voor vuurwapen- bezit*	Tweede reden voor vuurwapen- bezit
VS 1989+1996	>25%	>10%	jacht	bescherming
Zwitserland 1989+1996	>25%	>10%	leger	sport
Nieuw-Zeeland 1992	>25%	1%-5%		
Noorwegen 1989	>25%	5% - 10%		
Canada 1989+1992+1996	>25%	5% - 10%	jacht	sport
Finland 1989+1992+1996	>25%	5% - 10%	jacht	sport
West-Duitsland 1989	10-25%	5% - 10%		
Oostenrijk 1996	10-25%	5% - 10%	jacht	sport/bescherming
België 1989+1992	10-25%	5% - 10%		
Italië 1992	10-25%	5% - 10%		
Australië 1992+1996	10-25%	1%-5%		
Frankrijk 1989+1996	10-25%	1%-5%	jacht	bescherming
Malta 1996	10-25%	1%-5%	jacht	verzameling
Spanje 1989	10-25%	1%-5%		
Zweden 1992+1996	10-25%	1%-5%	jacht	sport
Engeland & Wales 1989+1992+1996	<5%	<1%	sport	jacht
Schotland 1989+1992+1996	<5%	<1%	sport	jacht
Nederland 1989+1992+1996	<5%	<1%	verzameling	jacht

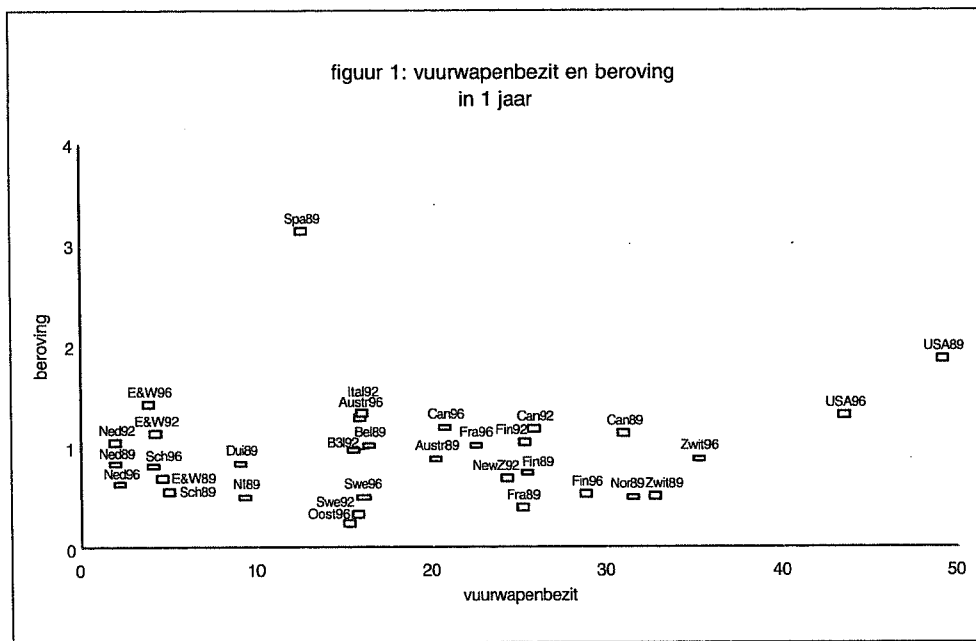
* De redenen voor vuurwapenbezit zijn alleen in 1996 uitgebreid gevraagd

Vuurwapenbezit is in de VS het hoogst; tussen de veertig en vijftig procent van de huishoudens heeft een vuurwapen, ruim de helft daarvan bestaat uit vuistvuurwapens. Als belangrijkste reden voor het bezit wordt de jacht genoemd, gevolgd door bescherming. Ook Zwitserland heeft een hoog vuurwapenbezit; ruim dertig procent. Dit is toe te schrijven aan het feit dat dienstplichtige soldaten hun wapen thuis hebben. Sport wordt door de Zwitsers als volgende belangrijkste reden genoemd. Het aandeel vuistvuur-

wapens is minder dan de helft van het totaal, maar met meer dan tien procent van de huishoudens toch zeer hoog te noemen. De Scandinavische landen, Australië, Oostenrijk en Canada zijn typische jachtlanden waar dus veel wapens in omloop zijn; het aandeel vuistvuurwapens is daar tussen de tien en twintig procent van het totaal. In Nederland, Engeland & Wales en Schotland zijn de minste vuurwapens in omloop; vijf procent of minder van de huishoudens heeft een vuurwapen, minder dan één procent een vuistvuurwapen.

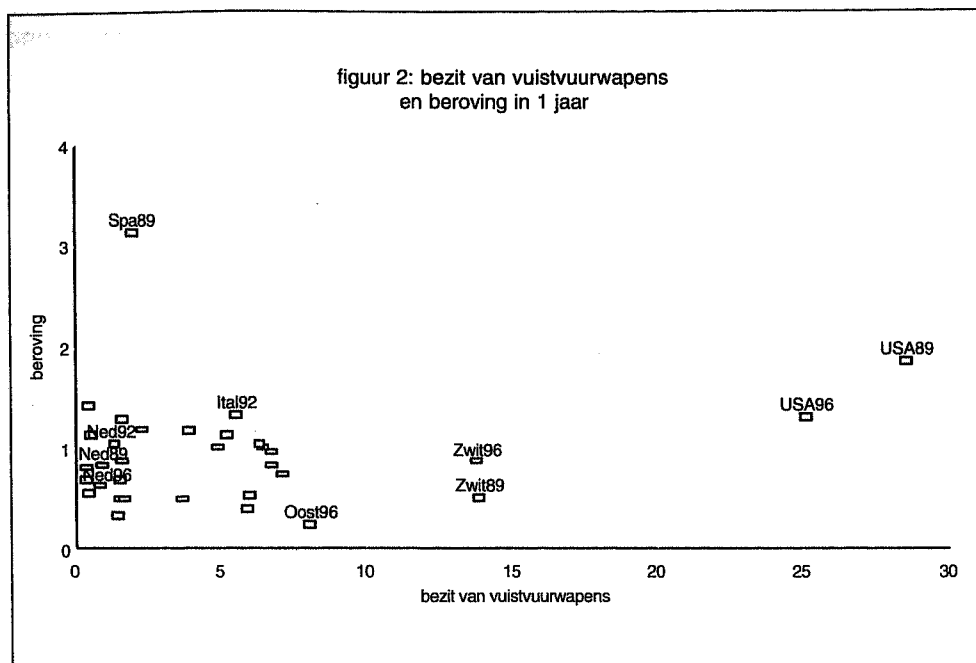
Er worden twee typen geweld onderscheiden, te weten beroving (diefstal met geweld of bedreiging) en andere bedreiging of geweld. Spanje heeft de hoogste cijfers voor beroving; in 1988 werd 3,2 (se=.39) procent van de bevolking daarvan slachtoffer. Ook hoog is het percentage in de de VS. In de meeste landen is dit rond de één procent. In Oostenrijk, Noord-Ierland en Zweden is het aantal berovingen laag. In de steekproef van ruim 3000 respondenten in Japan werd geen enkel slachtoffer aangetroffen.

De relatie tussen vuurwapenbezit en berovingen (zie figuur 1) is niet eenduidig. Het hangt er vooral vanaf of de lezer een relatie wil zien. Het resultaat van de *survey* in Spanje is een uitbijter en kan het beste buiten beschouwing gelaten worden. Alles hangt echter af van de gegevens uit de VS van 1989. Als deze ook als een uitbijter beschouwd worden, is er geen aantoonbare relatie tussen vuurwapenbezit en berovingen.

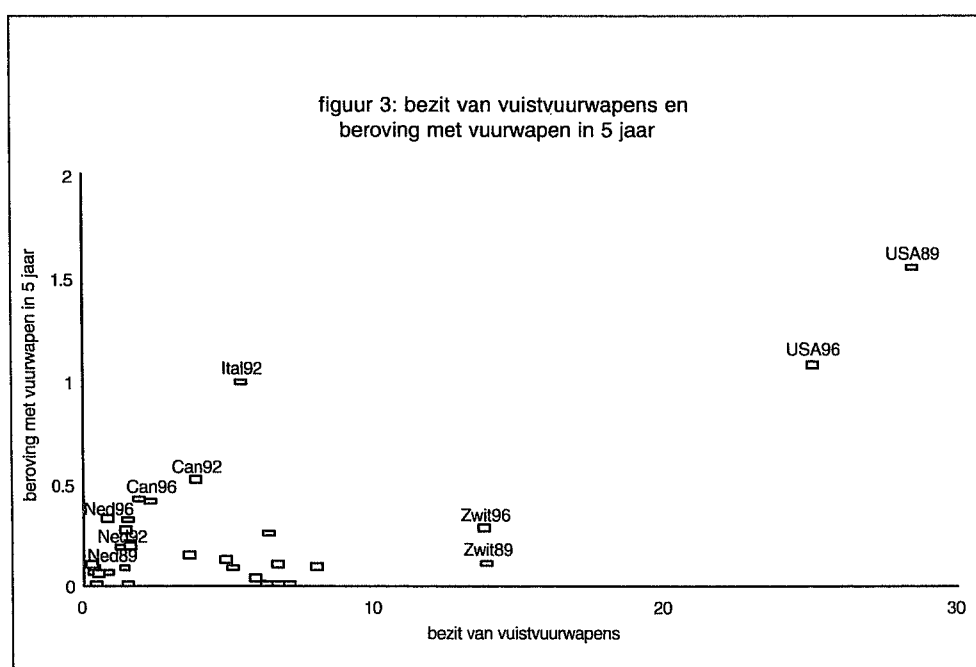

In figuur 2 is de relatie tussen bezit van vuistvuurwapens en beroving weergegeven. Hier is duidelijker te zien dat de VS en in mindere mate Zwitserland uitzonderingen zijn.

Opgemerkt moet worden dat er bij een beroving niet per se een wapen aan te pas hoeft te komen en als dat wel geval is hoeft dit geen vuurwapen te zijn. Een verdere uitsplitsing van berovingen naar al of niet gebruik van een wapen en type wapen zou nogmaals acht grafieken opleveren. Ik zal volstaan met het tonen van één daarvan. Naarmate de gegevens zich toespitsen op het bezit

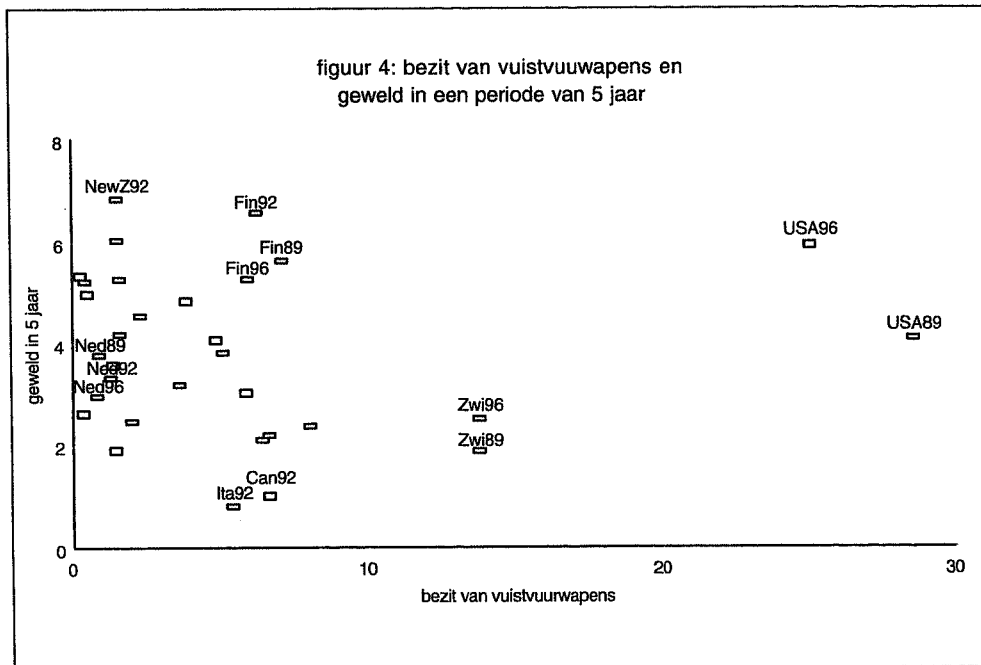

van vuistvuurwapens en gekeken wordt naar gebruik en type wapen bij beroving wordt het patroon niet duidelijker. Spanje is weliswaar niet langer een uitzondering, maar Italië heeft een hoog percentage berovingen met een vuurwapen. Ook valt op dat de VS nu veel hoger uitkomt in vergelijking met de overige landen. Geconcludeerd kan worden dat het aantal berovingen in de VS niet extreem hoger is dan in de rest van de westerse landen. Ook worden bij die berovingen niet vaker wapens gebruikt, maar als er een wapen gebruikt wordt, is dat vaker een vuurwapen. De cijfers moeten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat specifieke vragen alleen gesteld zijn aan respondenten voor wie de vraag relevant is. De betrouwbaarheidsintervallen zijn daardoor bijzonder ruim. In figuur 3 zijn daarom de victimisatiecijfers over een periode van vijf jaar gebruikt.

Relatie tussen vuurwapenbezit en bedreiging of geweld

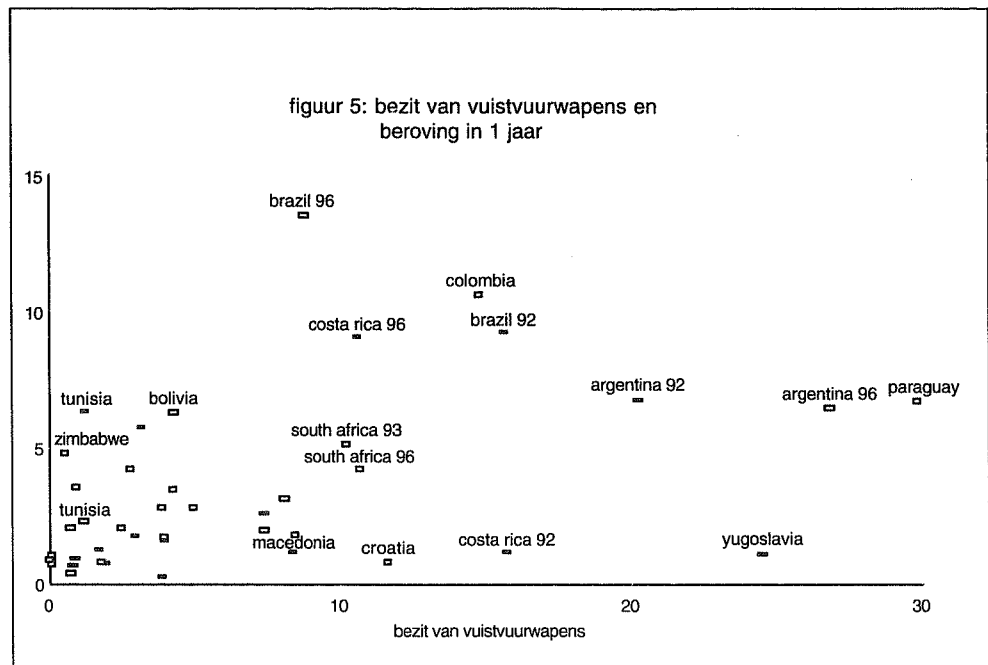
Voor de relatie tussen vuurwapenbezit en de andere vorm van geweld (of bedreiging) geldt min of meer hetzelfde als voor beroving. Er is op landen-niveau geen relatie tussen beide waar te nemen. Ook hier valt op dat de VS een uitzondering vormt door het extreem hoge vuurwapenbezit en niet doordat er meer bedreigingen en geweld plaatsvinden. Ter illustratie hiervan een grafiek met het bezit van vuistvuurwapens en geweld.

Relatie tussen vuurwapenbezit en geweld in de rest van de wereld

Zoals aangekondigd worden de *surveys* die zich beperken tot de hoofdsteden in Centraal- en Oost-Europa en de ontwikkelingslanden apart besproken. In 1992, 1996 en 1997 zijn er in totaal 45 *surveys* gehouden in 31 landen. Alle landen uit Latijns-Amerika hebben een percentage slachtoffers van berovingen tussen de vijf en tien procent per jaar. Andere landen die hoog scoren (rond de vijf procent) zijn Zuid-Afrika, Tunesië, Oeganda, Oekraïne en Zimbabwe. Landen met weinig berovingen zijn China, Hongarije, Roemenië, Slowakije en Slovenië. Ook laag scoorden Indonesië en Servië. Deze *surveys* werden uitgevoerd voordat de grootschalige gewelddadigheden in die landen uitbraken.

In Latijns-Amerika is ook het wapenbezit hoog; tussen de vijftien en twintig procent voor Brazilië, Colombia en Costa Rica, rond de dertig procent in Argentinië en Paraguay. Van de overige landen scoort Joegoslavië (Servië) het hoogst met rond de dertig procent. Bulgarije, Kroatië, Georgië, Kyrgystan, Letland, Macedonië, Zuid-Afrika en Tanzania volgen met tussen de tien en twintig procent. Een laag percentage wapenbezit, rond de twee procent of minder, vinden we in China, India, en Roemenië. Het wapenbezit in Indonesië is in de periode 1989-1996 sterk toegenomen van minder dan één tot boven de vijf procent.

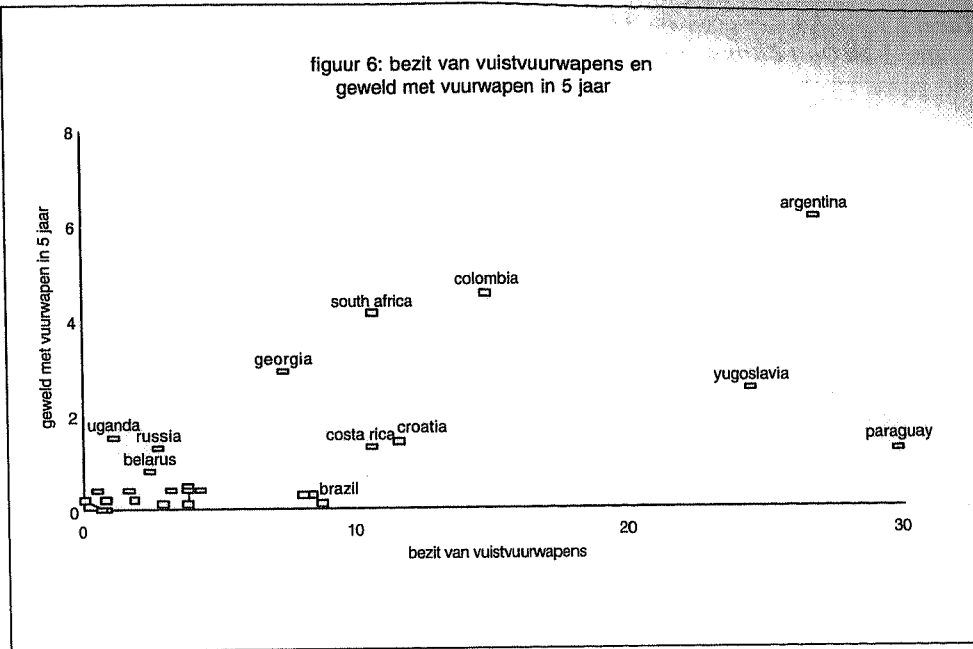

Bij de interpretatie dient rekening te worden gehouden met het feit dat alle respondenten in een grote stad wonen. De vuurwapens zijn overwegend vuistvuurwapens. Het aandeel geweren is ongeveer één derde tot de helft van het totaal aantal wapens. De relatie tussen vuistvuurwapens en beroving is statistisch significant ($r=.44$, $N=44$, $p<0.05$), maar ook hier geldt dat er veel van afhangt of en welke van de 'punten' als uitbijter worden beschouwd (zie figuur 5). De meest extreme punten zijn Brazilië (*survey* in 1996) – ruim boven de getekende regressielijn – en Joegoslavië, waar het aantal berovingen in 1996 veel lager was dan op grond van het aantal wapens verwacht zou mogen worden.

Relatie tussen vuurwapenbezit en bedreiging of geweld in de rest van de wereld

In de geïndustrialiseerde landen lag het aantal berovingen lager dan de andere vormen van geweld en bedreiging. Met uitzondering van West-Duitsland (in 1988) en Spanje was het percentage slachtoffers van berovingen minder dan één derde van ander geweld en bedreiging. In Centraal- en Oost-Europa en in ontwikkelingslanden is dit anders. Het aantal berovingen is minimaal één derde van ander geweld en bedreiging en in veel landen zijn de berovingen in de meerderheid. Dit past in de stelling van Van Dijk (1991) dat in deze landen vooral de materiële behoefte om misdrijven te plegen voorop staat. De relatie tussen vuistvuurwapens en bedreiging of geweld waarbij een vuurwapen gebruikt is, is redelijk sterk te noemen ($r=.65$, $N=28$, $p<0.05$, zie figuur 6). Het punt rechts onder in de grafiek is een uitbijter te noemen: het betreft hier de *survey* die in 1996 in Paraguay gehouden is. Zonder dit gegeven is de correlatie 0.68. De vraag naar bedreiging en geweld en de vraag naar het soort wapen is alleen bij de *surveys* in 1996 en 1997 gesteld. Deze informatie is niet beschikbaar voor 1992.

figuur 6: bezit van vuistvuurwapens en geweld met vuurwapen in 5 jaar

Wapenbezit en gevoelens van onveiligheid

Behalve de objectieve veiligheid, in termen van victimisatie, kunnen we het vuurwapenbezit ook relateren aan de subjectieve beleving. In de ICVS-vragenlijst is een aantal items daarover opgenomen. Slechts één vraag echter is zowel in 1989, 1992 als in 1996 gesteld en dit betreft het vermijden van bepaalde plaatsen of personen.

In de westerse landen is geen relatie gevonden tussen de hoeveelheid vuurwapens en het aantal mensen dat aangeeft bepaalde plaatsen 's avonds te mijden. Tot deze conclusie kwamen ook Mayhew & Van Dijk (1997). Ik zal daarom alleen de *surveys* buiten de geïndustrialiseerde wereld gebruiken en me daarbij beperken tot de *surveys* die in 1996 en 1997 gedaan zijn. Er zijn twee vragen in de ICVS-vragenlijst die deze gevoelens van onveiligheid meten: 'Hoe veilig voelt u zich als u in uw buurt alleen over straat loopt in het donker? Voelt u zich zeer veilig, tamelijk veilig, een beetje onveilig of heel onveilig?' en 'Probeert u zich de laatste keer te herinneren dat u 's avonds buiten liep in uw buurt. Waren er toen bepaalde plaatsen die u vermeed in verband met de veiligheid? Of vermeed u bepaalde personen?' De correlaties op landenniveau staan vermeld in tabel 2.

Het is duidelijk dat algemene gevoelens van onveiligheid niet gerelateerd zijn aan de omvang van de geweldscriminaliteit. Concreet gedrag zoals het vermijden van bepaalde plaatsen is dat echter wel. Wanneer de geweldscriminaliteit wordt toegespitst op gebruik van wapens wordt de relatie zwakker. Met het gebruik van een vuurwapen is de relatie niet meer significant. Een relatie tussen beide vormen van onveiligheid en vuurwapenbezit in een land, is er niet.

Tabel 2 Relatie tussen geweldscriminaliteit en gevoelens van onveiligheid op landenniveau in Centraal- en Oost-Europa en de ontwikkelingslanden

	% beroving in 1996	beroving met wapen*	beroving met vuur- wapen*	bedreiging en geweld in 1996	bedreiging en geweld met een wapen*	bedreiging en geweld met vuur- wapen*
Onveilig 's avonds	r=.29 N=32 p>.05	r=.23 N=32 p>>0.05	r=.26 N=32 p>>0.05	r=.38 N=32 p<0.05	r=.12 N=32 p>>0.05	r=-.05 N=32 p>>0.05
Vermijdt plekken 's avonds	r=.53 N=32 p<.05	r=.48 N=32 p<0.05	r=.34 N=32 p>0.05	r=.58 N=32 p<0.05	r=.34 N=32 p>0.05	r=.07 N=32 p>>0.05

* Victimisatie in een periode van vijf jaar

We kunnen hier echter ook teruggrijpen op het individuele niveau. Als hypothese kunnen we hanteren dat mensen die slachtoffer zijn geweest van bedreiging, geweld of beroving dat doorgaans ernstiger vinden wanneer daar een wapen bij gebruikt is, en nog ernstiger wanneer dat wapen een vuurwapen is geweest. Om de ernst van het misdrijf te evalueren gebruiken we de vraag: 'Alles in beschouwing genomen, hoe ernstig was het voorval voor u? Was het zeer ernstig, enigszins ernstig of niet zo ernstig?'. Deze vraag is geïntroduceerd in de vragenlijst van 1992 en aan alle slachtoffers gevraagd. Het betreft hier gegevens van 3939 slachtoffers van bedreiging en geweld. Er zijn drie groepen slachtoffers te onderscheiden: er is geen wapen gebruikt (N=3353), er is een vuurwapen gebruikt (N=69) of er is een ander wapen gebruikt (N=517). We kunnen allereerst vaststellen dat er in de meeste gevallen geen wapen gebruikt wordt bij deze vorm van geweld en bedreiging en als dat wel gebeurt, is dat meestal geen vuurwapen. Er zijn belangrijke verschillen tussen deze drie groepen wat betreft de ernst. Op een schaal van één (niet zo ernstig) tot drie (zeer ernstig), geven de slachtoffers van geweld en bedreiging zonder wapen een gemiddelde van 2.05, met een vuurwapen een gemiddelde van 2.53 en met een ander wapen een gemiddelde van 2.36. Deze verschillen zijn significant ($F=43.4$, d.f.=2,3935, $p<0.01$). Soortgelijke resultaten vinden we voor beroving; zonder wapen is de gemiddelde ernst: 2.13, met een vuurwapen: 2.72 en met een ander wapen: 2.43 ($F=33.6$, d.f.=2,1092, $p<0.01$).

Voor een vergelijking met de overige landen is er een selectie gemaakt op bewoners van steden met 100.000 inwoners of meer uit de nationale *surveys* en de bewoners van de hoofdsteden uit de rest van de wereld. De resultaten worden in de tabellen drie en vier per continent gepresenteerd. Voor bedreiging en geweld zijn de verschillen in ernst tussen gebruik van een vuurwapen en een ander wapen in de nieuwe wereld, Centraal- en Oost-Europa en Azië onderling niet significant.

Tabel 3 Ernst van beroving in vijf continenten, slachtoffers in de steden uit de nationale surveys en 'city-surveys'

	zonder wapen	met vuurwapen	ander wapen	
West-Europa	2.01 (N= 673)	2.44 (N= 14)	2.26 (N=124)	F= 7.4, df=2,808, p<0.01
Nieuwe wereld ¹	2.18 (N= 478)	2.80 (N= 11)*	2.55 (N= 49)	F= 7.6, df=2,534, p<0.01
Centraal- en Oost-Europa	1.94 (N=1885)	2.48 (N=121)*	2.19 (N=377)	F= 7.6, df=2,2379, p<0.01
Azië	2.01 (N= 673)	2.44 (N= 14)*	2.26 (N=124)	F= 7.4, df=2,808, p<0.01
Afrika	2.25 (N= 985)	2.58 (N= 60)	2.49 (N=359)	F=16.2, df=2,1373, p<0.01
Latijns-Amerika	2.08 (N= 856)	2.68 (N=130)	2.32 (N=296)	F=42.6, df=2,2178, p<0.01

¹ Noord-Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland

* Geen significant verschil tussen vuurwapen of ander wapen

Tabel 4 Ernst van bedreiging en geweld in vijf continenten, slachtoffers in de steden uit de nationale surveys en 'city-surveys'

	zonder wapen	met vuurwapen	ander wapen	
West-Europa	2.16 (N=222)	2.75 (N= 17)*	2.31 (N= 84)	F= 5.5, df=2,319, p<0.01
Nieuwe wereld ¹	2.07 (N= 93)	2.74 (N= 22)*	2.64 (N= 36)	F=11.8, df=2,147, p<0.01
Centraal- en Oost-Europa	1.93 (N=851)	2.19 (N= 65)	2.15 (N=298)	F=11.3, df=2,1211, p<0.01
Azië	1.88 (N=183)	2.29 (N= 24)*	2.23 (N=154)	F=11.9, df=1,357, p<0.01
Afrika	2.35 (N=447)	2.81 (N=163)*	2.71 (N=379)	F=45.5, df=2,985, p<0.01
Latijns-Amerika	2.09 (N=577)	2.48 (N=531)	2.39 (N=623)	F=51.6, df=2,1728, p<0.01

¹ Noord-Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland

* Geen significant verschil tussen vuurwapen of ander wapen

Opvallend aan de cijfers is dat de verschillen in ernst van beroving met een vuurwapen en beroving met een ander wapen buiten de westerse landen kleiner zijn dan in de westerse landen. Een verklaring daarvoor moet ik de lezer vooralsnog schuldig blijven. Opgemerkt moet worden dat de verschillen in vuurwapen of ander wapen ook bij bedreiging en geweld alleen in Latijns-Amerika en Centraal- en Oost-Europa significant zijn. Wanneer echter alle respondenten bijeen genomen worden dan zijn de verschillen in ernst tussen gebruik van een vuurwapen of een ander wapen wel significant.

Discussie en conclusies

De analyses in dit artikel zijn gebaseerd op de ICVS, de internationale slachtofferenquête. Dit is een onderzoek onder een *random* steekproef van de bevolking met een bescheiden omvang van tussen de 1000 en 2000 respondenten per land. Zeker bij variabelen die in een aantal landen erg scheef zijn verdeeld, zoals wapenbezit, zijn de betrouwbaarheidsintervallen ruim te noemen. Zij geven echter wel een indicatie. Overigens zijn er geen andere, betere, internationaal vergelijkbare gegevens beschikbaar. Een verdere beperking is dat bij een steekproef onder de totale bevolking van een land alleen gegevens over de algemene bevolking verkregen worden. *Inzoomen* op bepaalde bevolkingsgroepen is slechts zeer beperkt mogelijk. Het aantal

respondenten daalt dan dramatisch wat de betrouwbaarheid van de statistieken geen goed doet. Analooq daaraan geeft de ICVS alleen informatie over veelvoorkomende criminaliteit. Toespitsen op zware levensdelicten is niet mogelijk.

Wat betreft de eerste vraagstelling kunnen we concluderen dat er binnen de westerse landen geen relatie aangetoond kan worden tussen vuurwapenbezit en de totale hoeveelheid geweld. Ook als we dat geweld uitsplitsen naar al of niet het gebruik van een (vuur)wapen kan er geen relatie aangetoond worden. Het ligt echter wel in de lijn der verwachting dat als daarbij een wapen gebruikt wordt, dit in een land waar veel vuurwapens voorkomen, een vuurwapen zal zijn. Bij de landen in Centraal- en Oost-Europa en de ontwikkelingslanden is er een zwak verband ($r=.44$) tussen vuurwapenbezit en (bedreiging met) geweld. Het verband met beroving is sterker ($r=0.60$).

De tweede vraagstelling luidt: is er een relatie tussen de ernst van het geweldsmisdrijf zoals door het slachtoffer ervaren en al of niet gebruik van een vuurwapen of een ander wapen? Het antwoord luidt bevestigend. Geweld zonder wapen wordt het minst ernstig bevonden. Wanneer er een vuurwapen gebruikt is, wordt het misdrijf over het algemeen als ernstiger ervaren dan wanneer het een andersoortig wapen betreft. Hierbij kunnen we opmerken dat dit laatste verschil voor beroving buiten de westerse landen kleiner is. Een verklaring daarvoor is niet voorhanden. Er kan op landenniveau, binnen de westerse landen, geen relatie aangetoond worden tussen de hoeveelheid vuurwapens en de gemiddelde ernst zoals die door de slachtoffers ervaren wordt.

Ditzelfde geldt voor de derde vraagstelling, de relatie met de gevoelens van onveiligheid. Dit was al eerder geconstateerd door Mayhew & Van Dijk (1997). Buiten de westerse landen geldt ook dat er geen relatie is tussen vuurwapenbezit en gevoelens van onveiligheid. Er is echter wel een relatie tussen vermijdingsgedrag en geweldscriminaliteit op landen/stedenniveau buiten de westerse landen.

Literatuur

- Alvazzi del Frate, A., U. Zvekic & J.J.M. van Dijk (1993) *Understanding Crime, Experiences of Crime and Crime Control. Acts of the International Conference*, (publication no. 49), Rome: UNICRI.
- Clarke, R.V.G. & P. Mayhew (1980) *Designing out Crime*, London: HMSO.
- Cohen, L.E. & M. Felson (1979) 'Social change and crime rate trends: a routine activities approach', *American Sociological Review*, 44, 588-608.
- Dijk, J.J.M. van, P. Mayhew & M. Killias (1990) *Experiences of Crime across the World. Key findings from the 1989 International Crime Survey*, Deventer: Kluwer Law and Taxation.
- Dijk, J.J.M. van & J. van Kesteren (1996) 'Criminal victimisation in European cities: some results of the International Crime Victims Survey', *European Journal on Criminal Policy and Research*, 4: 9-21.
- Mayhew, P. & J.J.M. van Dijk (1997) *Criminal Victimisation in Eleven Industrialised Countries. Key findings from the 1996 International Crime Victims Survey*, The Hague: Ministry of Justice, WODC.
- Killias M. (1993a) 'International correlations between gun ownership and rates of homicide and suicide', *Canadian Medical Association Journal*, 148 (10): 1721-1725.
- Killias M. (1993b) 'Gun ownership, suicide and homicide: an international perspective', in A.

Alvazzi del Frate, U. Zvekic & J.J.M. van Dijk (eds.), *Understanding Crime Experiences of Crime and Crime Control. Acts of the International Conference*, (publication no 49: 289-302), Rome: UNICRI.